

Sarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina dostavljana na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za ino- semstvo K 30.—. — Naslov: Upravišstvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravišstvo sprejema naročnino in in-rate. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petilivrstica 20 vin., pogojni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste

Štev. 167.

V Ljubljani, v petek dne 22. decembra 1911.

Leto I.

Po volitvah.

Zagreb, 20. dec.

Končano je. Sabor je izvoljen, ali še preden se snide, je menda obsojen na smrt Zakaj takega sabora, kakršnega so sestavile volitve, ne more potrebovati Tomašić. Dobil je sicer s pomočjo vsakovrstnega nasilstva in sleparstva dvajset članov svoje stranke, takozvane „stranke narodnega napredka“. Ali kaj naj počne s to malo gardo, ki bi bila še celo za izdatno opozicije premajhna, kaj še za vladanje!

Tomašiću se mora priznati, da se je trudil kolikor se je le mogel. Sam Khuen Hedervary mora priznati, da je imel najboljši in najresnejši namen zmagati. Vsa sredstva, s katerimi more vlada vplivati na volilce, je porabil in njegovi veliki žnpani in okrajni predstojniki so mu ravno tako pomagali kakor cela vojska običinskih načelnikov, komičnih velikarov, ki vse božje leto ne pomenijo nič, pri volitvah pa naenkrat postanejo „važni“ in „odločilni“ faktorji.

Trudil se je. In če bi bilo odvisno samo od Tomašićeve volje, bi bil danes ves sabor sestavljen iz samih madjaronov. Aj, tedaj bi se dalo „delati“ in vladati! Tedaj bi Tomašić pokazal Khuenu, kako zna svojemu „učitelju“ gospodu in vodji položiti Hrvaško pred noge! Ali Tomašić nima sreče in volilci imajo svoje glave — kako naj bi se iz tega izcimilo kaj dobrega?

Tomašić torej zopet ni dobil večine in Khuen Hedervary se jezi. Skoraj dvajset let je bil Tomašić v njegovi šoli, kazal se je čudovito talentiranega za njegove metode. In zdaj, ko bi imel praktično pokazati svojo sposobnost in uspehe svojega prakticiranja, doživlja tak fiasko! Za ministra ga je bil naredil in nazadnje za bana, zdaj pa taka hvala- ležnost!

Tomašić bo seveda dejal, da ni šlo. Ali kaj se to pravi? Zakaj pa je šlo takrat, ko je Khuen Hedervary prišel v deželo za bana? Takrat ni bilo nič drugega na Hrvaškem, kakor sama opozicija, in vendar si je novi ban ustanovil vladno stranko, da je ostalo komaj za seme nekoliko obzorašev in pivašev v sa- boru, pa še te je znal take imenitno nabu- skati druge proti drugim, da so se vzajemno požirali namsto da bi se bojevali proti Khu- enu. Tako je bil on napravil red par mesecev izza krvavih nemirov, ki bi bili se lahko ime-ovali revolucija.

In kako je bilo na Ogrskem? Opozicio- nalna koalicija je bila tam prišla na površje in je dobrega uničila staro, štirideset let vladajočo liberalno stranko. Koalicija je stra- hovala Dunaj, nihče je ni mogel ukrotiti. Pa je prišel Khuen Hedervary, sestavil vladu, ustanovil svojo stranko in ene same volitve, pa je imel večino, kakršne nista imela niti Andrássy in Tisza. Khuen Hedervary je znal, zakaj ne zna Tomašić?

Bila je res smola pri teh volitvah. Kaj bi bil Tomašić še storil? Preprečil je vsako zvezo opozicijskih kandidatov z njihovimi volilci; dal jih je z orožniki izganjati iz njih- vih volilnih okrajev; njegovi biriči so zapirali kandidate; na dan volitev so aretirali cele trupe opozicijskih volilcev — v Šidu n. pr. kjer je kandidiral sodrug Korać, so zaprli 54 volilcev, po vsem okraju pa več kakor sto; kdor je imel kakšno malenkostno kazen, jo je moral odsedeti ravno na dan volitev, če ni slovesno obljubil, da bo glasoval za Tomašićevega kandidata. Kdo naj našteje vse urad- nike in učitelje, ki so bili nenadoma preme- ščeni? Kde vse tiste, ki so kratko pred vo- litvami nepričakovano avanzirali ali pa dobili naročila za vlado in druge korporacije? Pre- dolge so te listinje, da bi se mogle popolnoma izčrpati. Nazadnje je prikladal Tomašić cel zbor vojaštva v deželo. Ali niti puške in ba- joneti niso mogli provocirati prebivalstva. Res je, da ni pri teh volitvah nikjer v deželi tekla kri — pa vendar ni mogel zmagati Tomašić.

To se pravi: Časi so vendar drugi nego so bili pod Khuenom. Tega ni razumel Toma- šić. To je bila njegova velika zmota. In zdaj? Zdaj krega volilce in modruje. Včerajšnje „Narodne Novine“ določajo takole:

„Moč in ustavno silo za obrambo na- rodnih pravic ima naš narod iskati v podpori, ki jo more podati svoji vladi s homogeno, čvrsto saborsko večino, zakaj samo ta omogoča uspešno delo v domači politiki in samo ta more dati vladi tisto zaslanbo, ki je potrebna v za-topanju naših interesov v državni skup- nosti“.

Kaj ni moder naš Tomašić? Da, da, naš narod ne ve, kaj je ustavnost in kaj pomenijo volitve, kaj je sabor in politika. Neki stari nemški dvotip pravi: „Was nützt mir der Mantel, wenn er nicht gerolet ist?“ — „Kaj mi koristi plašč, če ni zvit?“ ... In Tomašić pravi: Čemu volitve, če voli narod po svoji volji?

Sabor ima podpirati vladu, volilci imajo voliti tak sabor, ki bo podpiral vladu — vse drugo je od muh. Ampak to bi se lahko do- seglo na veliko enostavnejši način. O mu vsa razborljiva in draga volilna komedija? Namesto da ban razpisuje volitve, naj raje enostavno imenuje poslance, pa mu je zagotovljena večina, ki ga bo podpirala. Ali Hrvaška je vsaj na papirju ustavna dežela, ki bo po volji ljudstva, ki se izraža pri volitvah, sestavila saborsko večino, po značaju te večine bi se sestavila vlada in ona čelo vlade bi prišel ban, ki bi so- glašal s tako vlado.

Ali Hrvaška je — zopet le na papirju — avtonomna dežela, v resnici pa je ogrska koloni- ja. In s tega stališča se morajo presoati besede, ki so tudi zapisane v „Narodnih No- vinah“:

„Dokler ni saborske večine, je nestalna vlada, pa naj bo ban kdorkoli, s slabo ne stalno vlado so pa ogroženi interesi deželi. Da

je tako, pokaže bodočnost.“

Ta modri nauk bi si bil Tomašić prav- zaprav lahko prihranil, zakaj to, kar je v njem resničnega, je že davno znano. Ali Tomašić je zopet pozabil, da je imel večino v saboru, ta- koj ko je postal ban, Zakaj pa ni vladal ž njo? Vlada je močna, če ima večino, ali le tedaj, če vlada v smislu te večine, ne pa narobe, če pleše večina po njegovi volji. Čudnejše logike od Tomašićeve ne more biti; ko je imel ve- čino, jo je sam razbil, namenoma in smoteno. Pa še koliko se je trudil, da jo je razbil! Do zadnjega hipa je zatajevala koalicija sama sebe, do zadnjega trenutka je iskala mir. Po- nižala se je, sprejela je osebe kompromitirane med se, zadovoljila se je z vlado, v kateri ni bilo njenih moč, pa vsa popustljivost, ves oportunizem ni nič pomagal. Tomašić jo je razbil kakor trmast otrok igračko.

Zdaj tarna, da jima večine in da vlada ne more biti močna. Toda Tomašić ne pove, za koga in proti komu bi morala vlada biti močna. To je namreč križpotje. Tomašić hoče vladu, ki bo močna za Khuen Hedervarya in proti lastnemu narodu; volilci pa hočejo na- robe. Tomašić se čuti guvernerja kolonijo, na- rod pa zahteva vladu, ki bi varovala njegove pravice. Tomašić ni dobil večine, ki bi mu dala moč, narod ni dobil vlade, kakršno po- trebuje. Edina mogoča posledica je torej ta: Boj se nadaljuje.

Škandal v Bosni.

Sarajevo, 20. decembra.

Zasedanje bosanskega sabora se je čisto nenadoma odgodilo in sicer na tako nenavaden način, da pride morda tudi do razpusta. Odgoditev se je izvršila brez pravih formalnosti; poslanci so se sploh brinili vstopiti v zbornično dvorano, tako da ni ostalo nič drugega, kakor prenehati z zasedanjem. Dne 15. januarja bi se imel sa- bor zopet sniti, pa je veliko vprašanje, če se to sploh zgodi.

Ajda, ki je povzročila ta nenavadni incident, je v zvezi s pravcatim škanda- lom. V proračunskem odseku sta bila rav- natelj mosleminskega vakufa šerif Arnau- tovič in poslanec dr. Karamehmedović izrekla sum, da se je dal pri oddaji sol- nega monopola nekdo v skupnem finanč- n. ministrstvu podkupiti, zato, da je dobila neka kupčijska družba protekcijo, pa sta zahtevala, da naj vlada predloži spise o tej zadevi. Vlada je odklonila to zahtevo s čudno motivacijo, da je ona izvrševalni organ in da ni saboru odgovorna za posa- meznosti uprave.

Stvar je sledeča: Ko je bila razpisana oddaja solnega monopola, so vložili oferte: Trgovska in transportna družba, potem sarajevska trgovsko spedijska družba in pa brača Kovačević. Ponudbe domačih tvrdk so bile ugodnejše od ponudbe da- najske trgovske in transportne družbe.

Ali bilo je že to čudno, da so navadno po- nudbene razprave javne, medtem ko v omenjenem slučaju ne. Minuli so meseci, domače tvrdke niso dobile nobene rešitve. Ko je bilo vse čakanje zaman, se je odpe- ljal podžupan Hadži Džeto Damjanović na Dunaj, da vpraša pri skupnem finančnem ministrstvu, kaj je z rečjo in da pospeši rešitev. Pri skupnem finančnem minist- rstvu pa so mu svetovali, da naj se domače tvrdke sporazumejo s Trgovsko in trans- portno družbo, potem se bo videlo, kaj se da storiti. Tvrdka Kovačević se je nave- ličala čakanja. Snoznala je tudi, da bi bilo čakanje itak zama- a je poslušala »do- bri svet«. Stopila je v stike z glavnim del- ničarjem omenjene družbe, nekim Ivanom B. Šmardo in se je z njim sporazumela v tem smislu, da odpadeta dve tretjini mo- nopola Šmardi, ena tretjina pa tvrdki Bra- ča Kovačević. Na tej podlagi se je vložila nova ponudba in zdaj je prišla takoj re- šitev.

Povsem jasno je, da je tako ravnanje sumljivo. Nepravilno je na vsak način in graje bi bilo vredno tudi tedaj, če ne bi bilo nobene hujše reči vmes. Arnautović in Karamehmedović sta imela torej popol- noma prav, da sta zahtevala pojasnila. Vladno stališče, da ekskutiva saboru ni odgovorna za posameznosti uprave, je pred vsem absolutistično; komu pa naj bo uprava odgovorna, če ne saboru. Povrh pa je tudi žaljiva. In še hujše je to, da po- večava sum. Če so posli čisti, bi morala vlada že iz lastnega nagiba predložiti spise, tudi če ne bi bila njena dolžnost. Vladi sami bi moralo biti predvsem ležeče na tem, da razprši vsak dvom. Ali ko je vlada napravila umetne barikade okrog sebe, je le povečala sum. Arnautović je to tudi povedal.

Na včerajšnji seji je predsednik Šola na splošno začudenje izključil Arnautoviča in Karamehmedoviča na podlagi § 54 sa- borskega poslovnika, češ da sta razžalila vladu. Arnautović in Karamehmedović sta energično protestirala, češ da je izklju- čitev krivična in nasprotna poslovniku. Njunemu protestu se je pridružila skoraj vsa zbornica. Med sejo proračunskega od- seka in zbornično sejo se je vplivala na Arnautoviča, da bi preklcal svoje izjave, česar pa ni hotel storiti. Predsednik Voli- slav Šola je nato izrekel izključitev V zbornici so nastali veliki nemiri, tako da se je morala seja zaključiti. Arnautović in Karamehmedović pa sta ostala čez noč v zbornici, da na ta način protestirata proti izključitvi.

Danes je bilo med predsedništvom in vodjama strank dolgo razpravljanje. Vo- ditelji so zahtevali od predsedništva, da prekliche izključitev, ki ni upravičena. Opo- zarjali so na to, da je vlada že večkrat da- jala pojasnila, če so se zahtevala o podob-

ANTON ČEHOV:

Hudobnež.

Ivan Ivanič Lapkin, mlad človek pri- jetne vnanjosti, in Ana Semjonovna Zam- bicka, mlada deklica z zaviranim noskom, sta se spustila navzdol po strmem bregu in sedla na klopco. Klopca je sala tik vode, med gostim grmičjem mladega vrbja. Bla- žen kotiček! Če si sedel na klopco, si bil skrit pred vsem svetom — videle so te le ribe in vodni pajki, švigajoči, kakor strele po vodi. Mlada dvojica je bila oborožena s trnki, s saki, s pušicami, s črvi in dru- gim ribjelovnimi pripravami. Sedla sta na klopco in se takoj lotila lovljenja.

— Veseli me, — je začel Lapkin in se oprezno ozrl naokolo, — da sva končno sama. — Povedati vam imam marsikaj, Ana Semjonovna... Marsikaj... Ko sem vas ugledal prvokrat... Pri vas že klju- je... Tedaj sem spoznal, zakaj živim, spoznal boginjo, kateri moram posvetiti vse svoje pošteno življenje, vse svoje de- lo... Večja stvarca kljuje... Ugledavši vas sem se prvič zaljubil, zaljubil strast- no! Potrpajte, ne potegnite še... Naj e še bolj kljuje... Povejte mi, dragica moja, ali smem upati — ne na vzajemnost, ne!

— ne zahtevam je, nanjo se ne upam niti misliti, — ali smem upati na... Potegnite! Ana Semjonovna je vzdignila roko z ribnico, potegnila in vzkrinknila. V zraku se je zasvetila srebrno zelena ribica.

— Moj bog, okun! Oh, oh... Brž! Strgal se je!

Okun se je strgal s trnka, metal se po travi k svojemu rodnemu elementu in... pljusnil v vodo!

V gonji za ribo je Lapkin namesto ri- be nepričakovano zagrabil roko Ana Sem- jonovne in jo nepričakovano pritisnil k svojim ustom. Ta se mu je skušala iztr- gati, a je bilo že prepozno: usta so se ne- pričakovano združila v poljub. Vse se je zgodilo tako nepričakovano. Za poljubom je sledil drug poljub, za tem prisege, ob- ljube... Srečni trenutki! Sicer pa v tem zemeljskem življenju ni absolutne sreče. Sreča nosi običajno strup s seboj, ali pa jo zastrupi kdo drug. Tako tudi topot. Ko sta se mlada človeka poljubovala, sta na- enkrat zaslišala smeh. Ozrla sta se na re- ko in skoro omedlela; do pasu v vodi je stal razgaljen deček. Gimnazijec Kolja, brat Ana Semjonovne! V vodi je stal, gle- dal mlado dvojico in se hudobno smejal.

— A-a-a... vidva se poljubujeta? — je dejal. — Dobro! Mami vaju zatožim.

— Upam, da kot poštenjak... — je zajecjal Lapkin in zardel. — Tožarjenje je podlo, blebetanje nizko, ostudno, zopr- no... Mislim, da kot da kot poštenjak in plemenit človek...

— Dajte mi rubelj, pa ne povem! — se je odrezal plemeniti človek. — Če ne pa povem.

Lapkin je vzel iz žepa rubelj in ga iz- ročil Kolji. Ta je stisnil rubelj v mokri ro- ki, zažvižgal in odplaval. In mlada dvojica se ni nič več poljubovala.

Naslednji dan je prinesel Lapkin Kolji iz mesta barvic in žogo, a sestra mu je po- darila vse svoje škatljice. Potem je dobil tudi zaponke s pasjim gobcem. Hudobne- žu je bilo vse to očitno vseč, in da dobi še več, ju je začel zalezovati. Kamor se je ga- nil Lapkin z Ana Semjonovno, tam je bil tudi on. Niti za hip ju ni pustil samih.

— Podlež! — je siknil Lapkin skozi zobe. — Tako majhen, pa že tako podla duša! Kaj bo še iz njega!

Ves junij Kolja ni pustil v miru ne- srečnih zaljublencev. Grozil jima je, da ju zatoži, zalezoval in zahteval daril; zme- rom mu je bilo premalo in navsezadnje je govoril že o žepni uri. In kaj je kazalo? Obljubila sta mu tudi žepno uro.

Nekoč po obedu, ko so prišli na mizo vaflije, se je naenkrat zakrohotal, pome- žiknil z enim očesom in vprašal Lap- kina:

— Ali naj povem? Kaj?

Lapkin je strašno zardel in namesto vaflija je dal v usta servieto. Ana Semjo- novna je skočila izza mize in zbežala v drugo sobo.

In v takem položaju je bila mlada dvojica do konca avgusta, ko je Lapkin prosil Ana Semjonovno za roko. Eh, kako srečen je bil ta dan! Govoril je z roditelji neveste in dobil njih soglasje. Lapkin je najprvo hitel na vrt, da poišče Koljo. Ko ga je našel, je malone zajokal od veselja in zgrabil hudobneža za roko. Prihitela je Ana Semjonovna in ga zgrabila za drugo uho. In videti je bilo treba naslado na li- cih zaljublencev, ko je Kolja plakal in ju milo prosil:

— Draga, ljubezniva golobčka, saj ne bom! Oj-oj, odpustita!

In potem sta razodela drug drugemu, da ves čas, odkar sta zaljubljena, niti en- krat nista okusila take sreče, takega bla- ženstva, kakor tiste trenutke, ko sta uh- ljala malega hudobneža.

nih rečeh, n. pr. o razmerju vlade do tvrde za lesno trgovino Steinbeis, ali pa o upravi kopaljšča Ildže, ki je deželna last. Drugi so omenjali, da so se v saboru slišale že psovke, ne da bi bili dotični poslanci izključeni zaradi njih, ampak je zaostoval vselej klic na red. Arnavtoviča samega je Majkič še pred nedavnim na seji imenoval lopova, a predsednik je le pozval Majkiča na red. Lani je poslanec Mutavelič dejal: Če bi se razsvetila glava ministra Buriana z Röntgenovimi žarki, ni se v njej še videli vrhovi gozdov, ki jih je pogoltnil. Tudi on je bil pozvan samo na red.

Predsednika so opozorili tudi na to, da se nanaša § 54 samo na žaljenje članov vlade. Skupno finančno ministrstvo pa ni vlada za Bosno, temveč organ monarhije in ima le voditi kontrolo za monarhijo. Šoli so svetovali, da tem lože umakne izključitev, ker poslanca nista zapustila zbornice, torej se izključitev ni dejansko izvršila.

Ali Šola ni hotel popustiti, temveč je izjavil, da odgodi sabor. Toda poslanci so odgovorili, da ne gredo v dvorano, dokler se stvar ne reši. Tako sploh ni prišlo do seje in sabor se je kar na tistem odročil.

Med prazniki se imajo nadaljevati pravni poizkusi. Šola je izjavil, da bo demisioniral, če se do 15. januarja ne doseže sporazum. Govori se sicer, da ni izključena sprava, ali zelo verjetna ni. Zakaj stranke stoje odločno na stališču, da mora predsedništvo popraviti napako. Če bi pa Šola popustil, bi nastal spor z vlado. Dobro poučeni krogi namreč trdijo, da je vlada zahtevala, da naj se od Arnavtoviča doseže izjava, ali pa da naj se izključi. Bje je celo zažugala, da bo odstavljen od vakufnega ravnateljstva. O Šoli pravijo, da je osební prijatelj sekcijškega načelnika Horowitza, ki se čuti prizadetega vsled Arnavtovičevih besed. Prav lahko je torej mogoče, da bo sabor razpuščen in da dobimo nove volitve.

NOVICE.

* **Zoper pijančevanje in krokarijo.** Delovni svet trgovinskega ministrstva je razpravljal o predlogu, ki so ga vložili trije člani: dr. Hainisch, prof. dr. Prausnitz in prof. dr. Haberehell. Predlog zahteva, da se poprej zapirajo gostilne in kavarne v varstvo uslužbenega osebja, predvsem mladostnih pomožnih delavcev. Gostilne naj se zapirajo ob nedeljah v mestih nad 100.000 prebivalcev o polpolnoči, v mestih od 10.000—100.000 prebivalcev ob 11. uri in v ostalih krajih ob 10. zvečer. Utemeljevanje predloga izvaja, da sedanji nadomestni počitke osebja ni nikako nadomestilo za pregnano delo ob nedeljah, da večina osebja nima celo leto nočnega počitka in da pravna nevarnost za žensko osebje ob nočnem delu narašča, čim bolj alkoholizirani so gostje. Zgodnje zapiranje gostiln pa ni le v interesu osebja, temveč tudi na korist narodnega gospodarstva in konzumentov. Zakaj grda razvada, ki posveča nedeljsko noč krokanju in pijančevanju, stane narodno gospodarstvo na leto mnogo milijonov. Predlagalci končno opozarjajo na zdravstvene in socialne posledice nezmernega pijančevanja.

* **Zast upljenje z alkoholom.** Na Dunaju je spil devetletni učenec Ivan Hajek v stanovanju svojih staršev četrtino rumove esence in se je takoj zgrudil nezavesten. Prišla je rešilna družba in odpeljala dečka v otroško bolnico. Zdravnik je konstatiral hudo zastrupljenje z alkoholom.

* **Velik požar.** V Belovarju na Hrvaškem je izbruhnil v tretjem nadstropju parnega mlina požar, ki se je bliskoma razširil in uničil v kratkem ves mlin. Skode je za dva milijona kron. a je pokrita z zavarovalnico.

* **Orožniki — ubijalec.** Koncem meseca nov. so našli obešenega Čoka na Ogrskem dninarja Ludvika Dobrickega. Vsled ovadbe, da Dobricky ni izvršil samomora, ampak da so ga ubili orožniki so truplo odkopali in raztelesili. In res je raztelesenje pokazalo, da se Dobricky ni ob-sil. Dognali so, da so Dobrickega ubili orožniki, ko so ga zasledovali; pobegnil je namreč iz ječe. Nato so ga obesili, da bi ljudje mislili na samomor. Orožnike so že prijeli.

* **Iz ljubosumnosti.** V praški okolici je oddal 19letni tvorilski delavec Kopecky iz revolverja tri strele na svojo ljubico Zrabyjevo, ker je prekinila z njim ljubezensko razmerje. Zrabyjeva se je zgrudila in izdihnila na mestu. Nato je streljal Kopecky še na mater mrtvega dekleta in njenega 12letnega brata ter je ranil mater težko, dečka pa lahko. Pozno ponoči se je sam javil sodišču.

* **Pet umorov blaznika.** Tvorilškega nadzornika Nerudo v Gliwicu v Šleziji je napadla hipna blaznost. Zgrabil je sekuro in umoril z njo ženo, mater in svoje tri otroke. Z največjim naporom so ukrotili blaznega nad-

zornika in ga odpeljali v blaznico.

* **Avtomobilska nezgoda.** V Ženevi so prijeli prvega tajnika belgijskega poslanstva barona Villenlangua, ker je povozil z avtomobilom mladega moža in njegovo sestro. Deklica je bila takoj mrtva, njen brat pa je dobil težke notranje poškodbe.

* **Ponesrečena hribolazca.** Monakovska turista študenta Harnesch in Pirsch sta napravila dne 9. t. m. izlet na Reitherspitze in so ju odteje pogrešali. Poslali so rešilno ekspedicijo, a ju ekspedicija ni našla ne živih ne mrtvih. Najbrž sta v sneženih zamestih prišla ob življenje. Trupel ponesrečenecv skoro gotovo ne dobe pred poletjem.

* **Drzen zločinec.** V Kölnu je udril v stanovanje zakonske dvojice Fuchs že nešteto-krat kaznovani zločinec Josip Schmitz in je napadel Fuchsovo, ki je ležala že v postelji. Fuchsova je bila sama doma in je prestrašena klicala na pomoč. Zločinec jo je skušal zadaviti in že se je bližal nesrečniici konec, ko je prišla pomoč. Schmitz je pobegnil, a so ga pozneje prijeli. Pri njem so dobili precej lepotičja in drugih vrednosti, ki jih je oropal gospe Fuchsovi. Fuchsova je dobila težke poškodbe, vendar njeno stanje ni nevarno.

* **Plesalka Vilany.** Monakovska mestna uprava je v silni skrbi za „moralo“ Monakova ter je izdala že celo kopo odredb v varstvo ogrožene morale, ki pa so bile res take, da so satirizirani monakovski listi prav po pravici brili norce iz njih. Zlasti zneimrja monakovske varuhe javne morale nago žensko telo, zategadelj se godi prav slabo raznim plesalkam, ki razgalijo v plesu več ali manj svoje telo, pa najsi proizvajajo svoj ples še tako umetniško in čeprav se pohujšujejo ob njem samo že pokvarjene ali pa kulturno zaostale duše. Zdi se, da monakovski veljaki sami prično umevati smešnost preganjanja nagih plesalk, ki je obenem zanje tudi žalosten dokument duševne zaostalosti. Zadnjič je namreč dovolila monakovska policija ples nagi plesalki Vilany, toda samo pred povabljenimi gosti. Gosti so bili profesorji in učenci monakovske umetniške akademije. Plesalka je umetniško zaplesala ples in ji je izreklo po predstavi več profesorjev svoje priznanje.

* **Razkošje in lakota.** Z razkošnim sijajem in velikanskimi stroški so postavili angleški kraljevski dvojici šatorišče pri Delhiju v Indiji. Treba je bilo indskemu ljudstvu imponirati in gospodujoči razred na Angleškem si zadovoljno mane roke ker se je tako polno završila vsa ceremonija, ki naj bi dokazala Indijcem tvo njih sijajno ničevnost. Angleški listi poročajo, da je prišlo dan po kronanju na tisoče Indijcev, da pokažejo svoje spoštovanje zlatima praznima prestoloma kralja in kraljice. Globoko so se klanjali pred prestoloma kraljevskih gospodovalec. poljubovali so marmorne stopnice ali pa so se valjali pred malikom kakor črvi v prahu. To je ena stran medalje; pogledimo še drug plat! Sodrugi Hyndmann, ki velja za enega izmed najboljših poznavateljev angleškega gospodarstva v Indiji je napisal pismo, ki je izšlo v listu „Times“. Treba je omeniti, da je obljubil cesar ob svojem kronanju celih 300.000 funtov šterlingov (okoli 7.000.000 milijonov kron) za ljudsko vzgojo v Indiji. Hyndmann piše: „Omenjam, da so skoro povsod z zadovoljstvom sprejeli politiko, ki jo je napovedal v Delhij kraljcesar. Dovolili ste mi že dolgo vrsto let, da sem razkrival senčne strani našega gospodarstva v Indiji. Dovolite mi torej, da opozorim na dejstvo, da je določena samo revna svota 300.000 funtov šterlingov za vzgojo 224 milijonov ljudi poleg neznanih dosedanjih svotic za ta namen, čeprav se je izdalo najmanj 1.200.000 funtov šterlingov (približno 28 milijonov kron) za sijajno slavnostno šatorišče knezov in uradnikov in čeprav cenijo stroške za zgradbo novih palač v glavnem mestu Delhiju na 4.000.000 funtov šterlingov (približno 92 milijonov kron). To leto je uteklo skoro pol Indije kakor čudežno strahoviti lakoti in prav v tem času se pečajo s silno bedo, ki se širi po deželi. In poleg tega bo ravno v tem letu plačala ubožna Indija bogati Angleški 30 milijonov funtov šterlingov (okoli 700 milijonov kron), ne da bi dobila za to vsaj trgovsko povračilo. Potem pa naj bi bila Indija še navdušena! Zopet nov dokaz, da se „višji“ pobrigajo za ljudstvo samo tedaj, ko ga rabijo, drugače pa jim je vseeno, če gine ljudstvo v dušni in telesni bedi! Zato pa si mora ljudstvo samo priboriti svoje pravice!

Ljubljana in Kranjsko.

— **Naši jutranji številki,** ki izide v pomnoženi n a k l a d i in z bogatejšo vsebino, bo dodan lep stenski koledar. Cenjene odjemalce, ki niso stalno naročeni, upozarjamo, da se dobiva „Zarja“ tudi v trafikah.

— **Zlata internacionala.** 14. t. m. je imela gorenjska sekcija „Zveze avstrijskih industrijcev“, ki vodi in organizira vse protidelavske in protisocialne akcije v Avstriji, svoje redno letno zborovanje. Iz poročila posnemamo, da je kranjska sekcija med drugim živahno „pretresala“ osnutek trgovinskega ministrstva o predpisih v varstvo delavstva v lesnih obratih z mo-

torno silo, o prepovedi ženskega nočnega dela, o nedeljskem počitku, o razširjenju delokroga obrtnih nadzornikov, dalje se je sekcija pečala z delovnimi posredovalnicami, z dopustitvijo odvetniškega zastopstva pred obrtnimi sodišči, z nameravanimi izpremembami penzijskega zavarovanja. Zlasti intenzivno pa se je načelstvo pečalo z načrtom socialnega zavarovanja. — Iz navedenega je očitno, da posveča vodilna kapitalistična organizacija veliko pažnjo vsem rečem, ki količkaj diše po delavskem vprašanju. S takšnim očesom gledajo socialne reforme, ki so po njih mnenju atentati na kapitalistično malho, je precej naravno. Pikantna in silno poučna pa je tale okoliščina: V zvezi avstrijskih industrijcev je organizirana cela četa zavednih narodnjakov in odličnih narodnih stebrov. Najaktivnejšo vlogo med njimi zavzema Lenarčič, eden voditeljev narodno-napredne stranke, ki je na obnem zborovanju navedene sekcije živahno posegal v razpravo. Ampak čudno se nam zdi le to, da se narodno časopisje še nikoli ni izpodtikalo nad zlatim internacionalizmom odličnih rodoljubov in da jim še nikdar ni obesilo narodnega izdajstva na pleča. Narodnjaškemu časopisju, ki stoji v službi kapitalizma, je le mednarodno združevanje zoper izkoriščanje narodni greh, internacionalizem za pomnožitev profita, in sicer na račun slovenskega delavstva pa mu je privatna gospodarska zadeva vsakega poedince. Kakor je videti, je s polno mošnjo združena tudi imuniteta pred »narodnim izdajstvom«.

— **Volitve v dohodniško komisijo v ljubljanski okolici** se više 28. t. m. Pozivljamo vse sodruge, ki imajo volilno pravico, da oddajo podpisane glasovnice takoj sodr. zaupnikom, in sicer: na Viču sodrugom Budi in Celareu, v Šiški pa v prodajalni konzumnega društva za Ljubljano in okolico. Kandidate se naznani pravočasno.

— **Sestanek dramatičnih društev.** Ravnateljstvo slovenskega gledališča v Ljubljani sklicuje o priliki slavlja 50-letnice ljubljanske čitalnice sestanek vseh društev, ki goje slovensko dramatik, torej vseh dramatičnih društev, čitalnic, bralnih društev, odsekov in klubov, ki prirejajo po slovenskih deželah slovenske dramatke predstave. Sestanek naj bi se vršil dne 6. januarja dopoldne 1913. Dramatično društvo v Mariboru nam je poslalo za ta prvi sestanek dramatičnih društev svoje predloge in sicer naj bi doevni red obsegal: I. Zgodovina slovenske dramatke za a) Kranjsko, b) Stajersko, c) Primorsko, d) Goriško, e) Koroško. II. Centralizacija slovenskih odrov a) ustanovitev „Zveze dramatičnih društev“ s sedežem v Ljubljani; b) ustanovitev „Dramatičnih društev“ za posamezne dežele. III. Naloge „Zveze dramatičnih društev“ a) repertoar; b) knjižnica; c) garderoba; d) navodila; e) odri. IV. Gostovanja in njih namen. V. Predlogi in nasveti.

— **Zvišanje plač** zahtevajo duhovniki in sicer zelo energično. „Slovenec“ pravi, da ne bo miru, dokler ne bo dosežen ta cilj. Čisto prav. Kaplani naj le zahtevajo. Samo malo pripombo imamo. Zahtevajo naj od tistega, komur služijo, to se pravi od svoje matere cerkve in ta naj poseže v svoj žep, ki je dosti velik in dosti poln. Ali „Zveza duhovnikov“ v parlamentu, v kateri so tudi slovenski blagoslovljeni poslanci, si misli to stvar malo drugače. Kakor pri zadnjem zvišanju kongrua, tako hoče tudi sedaj, da se „regulirajo“ duhovniške plače na račun države. Zakaj cerkev pač rada jemlje, nič rada pa ne daje. Toda te prijazne igre bo moral biti tudi v Avstriji konec, ker ob vsem bujnem klerikalizmu Avstrija le ni cerkvena država. Prav nič ne dvomimo, da imajo nižji duhovniki premalo, četudi ne vsi. Ali napaka ne tiči v državi. Ta daje cerkvi še preveč, veliko preveč. Napaka je v tem, da žive razni nadškofje, škofje in prelati kakor velikaši, uživajoči vse sladkosti tega sveta in zbirajoči „zaklade, ki jih žro rja in moli“, vsled tega pa ostaja za kaplane premalo. V Avstriji je cerkev največji kapitalist, torej je njena dolžnost, da skrbí pošteno za svoje uslužbence. Kako pa bi bilo, če bi imela država dajati subvencije fabrikantom, zato da bi zvišali mezde svojim delavcem? Če pa se mislijo duhovniki postavljati na stališče, da so državni uslužbenci, ne bo iz tega nič. V državi duhovniki pač politizirajo in jo bočejo popolnoma spraviti v svojo oblast. To pa ni nikakršen naslov za nagrade, ker bi sicer vsak politični agitator lahko zahteval plačo od države. Kaplani naj se torej le postavijo na noge, ampak adresirajo naj svoje zahteve na pravo mesto.

— **Umrli so v Ljubljani:** Ivan Fabjančič, zasebnik, 68 let, Ivan Kreutzer, kontorist, 38 let, Franc Zemljak, dninar, 31 let, Ivan Mele, berač, 69 let, Angela Kuralt, zasebnica, 23 let — vsi v deželni bolnici.

— **Konzumno društvo za Ljubljano in okolico** r. z. z. o. z. naznanja, da bodo vse društvene prodajalne v Ljubljani in okolici na nedeljo 24. in ponedeljek 25. t. m. popolnoma zaprte; 26. t. m. (na Štefanji dan) pa

bodo od 8. do 12. odprte. Zato prosimo vse cenjene člane, da se drže tega reda! — Vse tri društvene prodajalne na Gorenjskem pa bodo v nedeljo dopoldne odprte, na Sveti dan in na Štefanov dan pa bodo zaprte.

— **Mlekarne, pozor!** Viško-glinški delavski odbor za ustanovitev lastne mlekarne, vabi mlekarne, ki bi mogle dajati redno večjo množino dobrega mleka, da se oglase pri I. Celareu, posestniku v Rožni dolini št. 189, pošta Vič pri Ljubljani.

Občinska seja v Idriji je bila dne 15. t. m. ob 6. uri zvečer. Navzočih 27 odbor-nikov. Župan sođr. Straus pozdravi navzoče, konstatira sklepčnost ter naznani sledeči dnevni red: 1. Pritožba gospe Julije Kogejeve proti izdanemu stavbnemu dovoljenju g. M. Strausovi. 2. Proračun mestne občine za l. 1912. Pred razpravo dnevnega reda prečita župan dva odloka deželnega odbora, ki se vzameta naznanje. Overovateljem zapisnika imenuje gg. Leop. Troha in Jos. Šepetavca. Ad 1. Pritožbo g. Julije Kogej, se na predlog stavbenega odseka zavrne. Ad 2. Na željo župana se čitajo samo zvišane postavke v proračunu. Pri postavki: plače uradnikom poročila župan, da je treba občinskimi uslužbencem enkrat redno plačo urediti, zato je zvišal v tem smislu proračun, vendar pa je predvsem preurediti službeno pragmatiko. Predlaga, da se izvoli komisija, ki ima nalogo službeno pragmatiko preurediti ter jo tekom enega meseca predložiti odboru v odobrenje. Sprejeto. V komisijo se izvolijo na predlog župana gg. A. Pegan, A. Knap in J. Šepetavec. Na predlog g. Lipuščka se izvoli v komisijo še g. dr. Bevk. Odbornik sođr. Uršič predlaga naj se pri regulaciji plač jemljejo občinskim slugom vpoštev tudi rudniška službena leta. (Sprejeto.) Pri postavki: škropljenje cest in trgov, predlaga odbornik g. Vidic naj se zviša vsota za 200 K. (Predlog se odkloni.) Pri postavki: blagotvorni stroški predlaga g. dr. Bevk, da se da v proračun posebna vsota 200 K — za podporo »Podpornemu dijaškemu društvu v Idriji«. Modrijan in Kavčič ugovarjata posebni postavki, češ naj se v to porabi postavka: razni stroški. Predlog dr. Beva obvelja. Dalje predlaga Kavčič, naj se črta postavka 200 K združenju samostojnih obrtnikov ter prenese v proračun ubožnega zaklada za podporo rudniškem šolarjem. Odbornika Rupnik in Kerševan sta strogo proti temu. Obvelja predlog sođr. T. Brusa, da se revnim rudniškim šolarjem poviša podpora iz prebitka. Pri točki: povišanje zneska za obrtnonadaljevalno šolo se vname ostrá polemika zaradi verouka, vendar pa obvelja povišek. Glede prezidovanja hiše št. 509 se postavko 20.000 K odobri, zahteva pa se pojasnilo, če je županstvo vložilo prošnjo, da se v tej hiši naseli politična ekspozitura občine in varstva. Župan prečita odlok deželnega odbora ter pojasni, da so zahtevani načrti, po katerih se bo prezidalo, vsakomur na vpogled. Postavka: za javno perišče 2000 K se odobri. Proti povišanju vseh doklad za 7% se ne ugovarja, le odbornik g. Vitouš izjavi v imenu rudniškega erarja, da se bo ta najbrže pritožil, ker je mnenja, da bi 65% doklada zadostovala. V celoti glasuje za proračun 20 odbornikov, nasproti nobeden. Na to se je zaključila javna seja.

— **Javornik.** Minulo nedeljo je sklica o „Konzumno društvo za Ljubljano in okolico“ zborovanje pri nas na Javorniku. O pomenu organizacije konzumentov je obširno poročal sođrug Anton Kristan iz Ljubljane. Razložil je važnost organizacije na sploh, poudaril težnje kapitalistov po organiziranju ter pokazal na delavce in njih dolžnost z ozirom na organizacijo. — Na zboru se je nominalni komité, ki bo nabiral člane za konzumno organizacijo. Na čelu mu stoji glavni in poštvalni sođrug Oisik. — Veselo znamenje je res, da se v naši občini zbujá delavstvo na delo!

— **Lepo se je zahvalila.** Dne 14. t. m. je prišla na Studencu k Marieti Hrušičevi zvečer neznana ženska in je prosila za prenočišče, ki ga je tudi dobila. Drugi dan je ostala še nekaj časa pri Hrušičevi, nato pa je popoldne skrivoma odšla in pusila za sabo suknjeno bluzo. Kmalu nato je opazila Hrušičeva, da je izginilo s tujko tudi 20 kron, svilená črna ruta, predpasnik in srajca. Taticó so prijeli dne 19. t. m. ponoči v Spodnji Šiški in spoznali v njej dninarico Marijo Bepanškovo iz Podhruške pri Kamniku. Oddali so jo dežel-nemu sodišču.

— **Elektro-kinematograf „Ideal“.** Danes v petek, dne 23. decembra: Specialni večer. 1. Tripolis. (Velezanimivo). 2. Čudesna roke. (Trič). 3. Ivan snubi. (Velekomično). 4. Madame Bex. (Velika privlačnost). 5. Mirko izsiljevalec. (Jako komično). — V soboto „Bló d n e d u š e“ I vrste slika, tragedija iz življenja. — Pripravljajo se „Morfinisti“.

Štajersko.

— **Trbovlje.** V torek dne 26. grudnia 1911 bo ob 3. popoldne v gostilni gospoda Josipa Weberja na kranjski strani shod za delavstvo v cementarni. Delavstvo cementne tovarne vabimo, da se shoda udeleži polnoštevilo.

— **Smrtna nezgoda v rudniku.** V Trbovljah je skočil rudarju Francu Pfeifferju voziček s tira. 15letni Alojzij Sinkovec mu je pomagal dvigniti voziček na tir. Sink vec je vzel v ta namen dva metra dolg kol in je stopil spredaj na motor; z enim koncem je slonel kol na Sinkovčevi rami, z drugim koncem pa na motorju. Ko sta se peljala, se je zgodila nesreča in je udaril Sinkovec kol s tako silo po glavi, da se je zgrudil mrtev.

— **Kurje tatvine.** V celjski okolici se dogajajo od 10. t. m. skoro vsako noč kurje tatvine. Gostilničarju v Kresnikah je bilo ukradenih iz nezaprtega hleva naenkrat 13 kur in več dobro pitanih kapunov. Obenem je tat ukradel tudi koš, da je odnesel ukradeno perutnino. Nadalje so pokradli še več drugim posestnikom precejšnje število kur. Poizvedbe so dognale, da je izvršilo tatvine dvojce oseb, moški in ženska, kakor so spoznali po stopinjah. Tatov še niso dobili.

— **Zblaznela je.** V Mariboru je prišla Marija Kukovičeva v četrtek popoldne k svojemu zetu Josipu Kukoviču. Bila je jako razdražena in prepirljiva. Iz njenih kretenj in zmedenega govorjenja so spoznali, da je zblaznela. Oddali so jo v graško opazovalnico.

— **Vlom med mašo.** V Šmarju pri Jelšah je šel posestnik Štefan Brako z domačimi k maši. Medtem je vlomil v hišo vlomilec in odnesel 40 kron, srebrno uro z verižico, obleko in perilo. Vlomilec je bil Janez Kolar, ki je izginil.

— **Zaradi nevarne pretnje.** V gostilni Ane Bancergerjeve v Retjah pri Trbovljah je dne 13. novembra zmerjal Anton Šivavec goste. Da se ga iznebe, so ga izvabili iz gostilne in ga zaprli ven. To pa je Šivavec tako razjezilo, da je zagnal ob vrata kozarec, potegnil nož in pretil gostilničarki. Togotni fant je ljudi tako oplašil, da se nihče ni upal iz gostilne. Na vrta je pokončal Šivavec cvetlične grede in napravil škode za 36 kron. Divjega fanta so prijeli in odpeljali v Celje, kjer mu je prisodilo sodišče dne 6. dec. 13 mesecev težke ječe.

Koroško.

— **Poskušeni samomor vojaka.** V neki celovški gostilni se je hotel dne 18. t. m. zastropiti vojak 17. pešpolka Rudolf Vizjak. Pil je fosforovo tekočino, a si je prizadejal samo lahke notranje poškodbe. Oddali so ga v vojaško bolnico.

— **Smrt strupenim kačam.** Deželni zbor koroški je v svojem zadnjem zasedanju sklenil, da plača dežela za vsako ubito strupeno kačo 1 krono nagrade. V 15 okrajih dežele so pobili prebivalci skupaj 350 strupenih kač. Nagrade bodo razdelili za božične praznike.

— **Novi tisočkronski bankovec.** Pred par dnevi je prišel že pod noč v neko gostilno v okolici Spitala neznan trgovski potnik. Po večerji je začel tujec z došlimi domačini kvačati. Pri igri pa je imel smolo in je zgubil 9 K. Ker ni mogel plačati cehe z drobižem, je ponudil gostilničarju tisočkronski bankovec, da mu ga zamenja. Gostilničar pa je spoznal, da tisočak ni pravi, marveč le navedni reklamni list neke nemške tvrdke. Vrnil mu je list, in pustil, da je šel tujec naprej; ne da bi ga naznanil. Drugi dan je tujec poskusil isti maneuver pri neki hišni v Spitalu, ki pa ni razumela šale in je predrzneža, gosta oddala policiji.

Istra.

— **Razmere v koprski kaznilnici.** „Piccolo“ poroča, da so se v kaznilnici v Kopru pod ravnateljstvom prejšnjega vodje Wenedikta godile velike nepravilnosti. Več kaznjencev je bilo na tem, da vlomijo v blagajno kaznilnice, drugi so dalj časa fabricirali petkronski denar in ga z uspehom razpečevali, nekateri pazniki so pa vpeljali trgovino s kaznjenci, zlasti s tobakom. Znani Foedransberg iz Ljubljane je bil zgradil iz kartona jako umetniško izvršeno angleško vilo, ki jo je hotel poslati na koprsko izložbo, a so mu jo pazniki ukradli in drago prodali. Foedransberg se je silno jokal. Sedanjí ravnatelj g. Prinzhofer, je uvedel strogo preiskavo; več paznikov je odpuščenih, drugi so v kazenski, drugi zopet v disciplinarni preiskavi.

Trst.

— **Svobodna znanost v Avstriji.** Tržaško društvo zoper trgovino z dekleti je naprosilo znanega italijanskega sociologa in kriminalista Scipiona Sigheleja, da bi prišel v Trst predavati. Sighele se je odzval povabilu in je naznanil predavanje o „Mučilih otrok“. Avstrijska vlada pa je znanstveniku prepovedala predavanje.

— **Največji parnik v Trstu.** Včeraj je priplul v Trst iz New Yorka parnik „Ivernia“,

ki je največji parnik, kar jih je bilo do sedaj v tržaškem pristanišču. Parnik je dolg 600 angl. čevljev in širok 64 čevljev. Od krova do dna meri 41 čevljev. Parnik ima dva vijaka, ki jih gonita dva stroja po 12.000 konjskih sil in doseže hitrost 15 pomorskih milj na uro. V Trst je pripeljal 296 potnikov, med njimi truplo 28 letnega Dubosnica, ki je med vožnjo umrl za jetiko.

— **Dvoupreženi voz s konji se je potopil.** V petek popoldne okoli polu 4. je pripeljal voznik neke tržaške družbe v Trstu z dvoupreženim vozom premog za parnik Locum. Ko je hotel voz pomakniti nazaj, da bi lažje nakladal, mu je padel en konj. Drugi konj voza ni mogel obdržati na precej nagljenem tlakevanem obrežju in je zdrknil s silno hitrostjo v vodo. Za sabo je potegnil tudi oba konja. Rešitev je bila nemogoča, ker je na istem mestu morje nad 16 m globoko in je težak voz potegnil konja v globoko predno sta se mogla iztrgati. Voz in konja cenijo na 2000 K, premog pa, ki je bil na vozu na 150 K. — Voznika so takoj po nesreči aretirali, toda kmalu nato zopet izpustili, ker se je dognalo, da pri nesreči ni nič za krivil

Umetnost in književnost.

— **Iz pisarne slovenskega gledališča.** Nocoj se poje prvič v sezoni Bizetova opera „Carmen“. Opera se poje pod novo režijo ter je tudi na novo vzprizorjena. Vloge pojo: g. J. Šipankova (Carmen), g. Krampera (Don Jose), g. Novak (Escamillo), ga. A. Kramperova (Micaela), gđe. Thalerjeva, ga. Foedransbergova (Trasquita, Mercedes), g. Križaj, g. Bukšek, g. Rasberger ter g. Horský. Predstava se vrši za par- abonente.

Strankin vestnik.

— **Podružnice Slov. del. zveze „Zajemnost“** imajo v tekočem tednu sledeče redne mesečne sestanke:

Škofjeloška podružnica priredi v soboto 23. t. m. ob 8. zvečer društveni sestanek v gostilni pri O. Guzelju.

Zločin kapitalističnega gospodarstva.

Uničevanje blaga in naravnih pridelkov, da ostane cena na isti višini, ni za kapitalizem nič novega in nič posebnega. O takem uničevanju nam poroča ameriško časopisje naslednjo vest:

»Borza je dobila poročilo, da so vrgli ob braziljski obali v morje šest milijonov vreč kave (2400 milijonov funtov). In sicer zategadelj, da ohranijo visoko ceno kavi na ameriškem trgu.«

Ameriško časopisje je to nezaslišano početje različno presoja. Navesti hočemo sodbo lista »Chicago Daily Journal«: Kava je tako draga kakor še nikdar v zadnjih letih. Od leta 1909. se je podražila za 110 odstotkov. Najboljša kakovost velja na debelo 35 centov (okoli 1.50 mark) za funt. Ko so ceno tako notirali je bila kava draga kakor bi ne bilo niti oddaleč nikdar pričakovati. Vsled tega so poskočili papirji kavnihi spekulantom na trikratno vrednost, kakor so jo imeli pred tremi leti in ta dan pomenja silno poskočitev tržnih manevrov, ki so jih uganjali to leto braziljska vlada in denarni mogotci s Francoskega, Angleškega, Nemškega in iz Združenih držav.

Zakaj uganja braziljska vlada kavne spekulacije? Omenjeni list nam to razjasnjuje takole:

»Morganova banka v Novem Jorku je posodila braziljski vladi 50 milijonov dolarjev. Glavno jamstvo za posojilo je bilo, da je vlada zastavila banki svoj delež na kavni letini Brazilije Ker so veliki deli kavnihi nasadov last države, znaša ta delež približno tretjino vse kavne žetve. To leto je bila kavna letina nenavadno bogata. Delež, ki ga je morala izročiti vlada Morganovi banki, so uradno cenili na šest milijonov vreč po 400 funtov kave. Ta množina bi zadostovala, da preskrbi slehernega človeka v Združenih državah s 26 funti kave. Ako bi hotela banka teh 2400 milijonov funtov kave vreči na trg, bi padla cena kavi zelo, da bi dobilo ljudstvo kavo skoraj zastoni.

Potem pa bi ne imela banka nikaškega pokritja za izposojenih 50 milijonov dolarjev. Morganova banka je torej uvidela, da na ta način ne dobi izposojenega denarja. Njej kaže najbolje, ako izdaja in prodaja cikorijsko in posušeno svinjsko jetra za kavo. Pogosto se ne da prepričati borzna panika, ako so delavci v velikih množinah nagrmadili izdelke in so obenem sami prerrevni, da bi porabili nadprodukcijo svojih moči. Tu pa je slučaj ponudil banki sredstvo, da prepreči borzno paniko in obenem poviša ceno kavi. Imela je nalogo, da razpošlje 2400 milijonov fun-

tov kave s parniki. Banka je porabila to ugodno priliko, namenoma je dala pokvariti vso ogromno množino kave na ladjah in jo tik braziljske obale pometali v morje. Poročilo o tem početju je avtentično in čeprav bi ne bilo, bi bila njega resničnost razvidna. Kajti kljub ogromni množini kave cena ni padla, ampak je celo poskočila, kakor nam kažejo gorenje številke, poskočila tako zelo, kakor ni niti ob najslabši letini.«

Tako poroča ameriško časopisje. Težko, da bi že videlay javnost jasnejši in obenem strašnejši zgled zavoženega gospodarstva, ki ga uganja kapitalistični sistem v današnji družbi. 2400 milijonov funtov uničene kave: to se glasi kakor ameriško pretiravanje. A najsi bi bilo tudi pretiravanje, recimo, da so dali nesramni kapitalistični izkoriščevalci samo 24 milijonov funtov uničiti, vendar ostane zločin prve vrste nad človeško družbo. Kajti ni glavna stvar, koliko kave je dal uničiti kapitalizem v brezmejni izkoriščevalnosti. Glavna stvar — vsej tej stvari je značaj zločina.

Mati zemlja se izkaže posebno radodarno in rodi kave v bogati množini. Po zemlji hodi na milijone ljudi, ki si ne morejo kupiti kave in se morajo zadovoljiti s surogati cikorijske in iz posušenihi svinjskih jeter. A vendar je bila letina kave letos tako bogata, da bi si lahko vsi ti siromaki kupili za neznatno ceno dovolj dobre kave. In vendar si je ne kupijo. Zakaj ne? Ker gospoduje nad človeštvom denar in ovlađuje produkcijo kakor tudi porabo produkcije.

Kjerkoli si osvoji kapitalističen obroč monopol, lahko določuje ceno blagu. In potem si skušajo ti denarni mogotci na tako blazen način nakupiti milijone na milijone, da lažje utešijo svojo neugnano željo po zlatu, in da pomečejo v morje 2400 milijonov funtov dobre kave, v morje, namesto da bi to kavo prodali na svetovnem trgu. Tako blazen in vsemu zdravemu človeškemu razumu protiven je današnji kapitalistični sistem.

Doslej je kapitalizem svoj sistem vedno opravičeval takole: Kapital in delo se mora plačati: dobiček pomenja nov kapital in s tem novo porabo delovnih moči.

Toda s čim naj opravičijo zagovorniki vsega sistema ta slučaj? Ta slučaj, kjer ves sistem očitno ne dela ničesar drugega, kakor da uničuje vrednost bogastva zemlje in pokončava produkte dela in življenske potrebščine človeštva?

Po vsem svetu se podražujejo živila in najnujnejše življenske potrebščine. In delavske plače se nikakor ne povišujejo v enaki meri. Ali ni žalostna in nad vse bridka misel, da delavni sloji zategadelj ne dobe cenih živil, ker prisili kapitalizem svoje mezdne sužnje, da uničijo izdelke njihovega lastnega znoja v tistem hipu, ko bi jih lahko dobili proletarci za zmerne cene? Rajši v vodo s blagom, kakor da bi ga dobili konzumenti za nizko ceno!

Ako zve ves svet, da je iskal ameriški trust, ki ga financira mednarodni — tudi avstrijski — kapital, svoj dobiček v pogreznjenju na milijone kilogramov kave v globino morja, tedaj se morajo odpreti tudi najhujšemu slepcu oči pa mora spoznati, da je kapitalizem zločinec. Kapitalizem rajše pokončava živila, ker jih ljudje ne morejo kupiti za visoko ceno, kakor pa da bi jih scenil.

Kdo se drzne trditi ob tem dogodku, da revščina mora biti? Zemlja je bogata, ljudje delajo preveč. Revščina ima svoj izvor samo v tem, ker zlorablja kapitalistični sistem bogastva zemlje in delavne moči ljudi za koristi posameznika proti koristim splošnosti. Ta krivični sistem hoče odpraviti in ga bo odpravila socialna demokracija. Kdor hoče torej pravične uredbe človeške družbe, kjer take vnebovpijoče krivice ne bodo možne, mora biti socialni demokrat.

ZADNJE VESTI.

Italijansko turška vojna.

Praska pri Ajncari.

Rim, 22. dec. Agenzia Stefani poroča iz Tripolisa: Dne 19. t. m. sta odšla na poizvedovanje dva bataljona grenadirjev in oddelek gorskega topničarstva iz Ajncare proti Biru in Tobrazu. Čete so zadele na sovražnika in prišlo je do boja, ki je končal s sovražnikovim porazom. Naši vojaki so prenočili na bojišču.

Vojna v zraku.

Bruselj, 22. dec. Včeraj sta odšla na bojišče še dva belgijska letalca. S sabo sta vzela poleg letalnih strojev tudi orožje in uničevalne stroje, da se spopadeta v zraku s italijanskimi letalci.

Pokaran nemški žurnalist.

Berlin, 22. dec. Rimski poročevalec lista „Vossische Zeitung“, profesor Schöner, javlja svojemu listu, da ga je policijsko predsedstvo po naročilu notranjega ministrstva pozvalo in „posvarilo“, češ da je stališče lista „Vossische Zeitung“ in njeno poročanje iz Italije neprijazno italijanskemu narodu in izraža zlorabo gostoljubja. „Vossische Zeitung“ pravi na to, da je samo opravičeno obsojala samovoljne kanonade ob jadranski obali in italijanska grozodejstva v Tripolitaciji in da torej ni govora o „zlorabi gostoljubja“, pač pa je to početje italijanske vlade zloraba uradne oblasti.

Italijani na Egejskem morju.

Solun, 22. dec. Uradno poročajo, da je priplulo pred Duro šest italijanskih bojnih ladij, ki so delj časa menjavale med sabo signale. Oblasti so si razlagale signale tako, da nameravajo Italijani prirediti s sovražno akcijo. Poslali so takoj dva bataljona v Duro. Ljudstva se je polotil strah in groza ter beži v notranjost dežele. Turške čete so dobile povelje, naj odločno preprečijo sleherni poizkus izkrcanja Italijanov.

Italijani pred Saffrom.

Carigrad, 22. dec. Uradno poročajo, da je italijanska križarka obstreljevala stražnico na otoku Safer.

Komisija za kontrolo državnih dolgov.

Dunaj, 21. decembra. V današnji seji je komisija za kontrolo državnih dolgov nadaljevala razpravo o umazanarijah krščansko-socialnega trgovskega ministra Weisskirchnerja pri nakupu akcij južnonemške donavske parobrodne družbe. V debati so govorniki naglašali, da se komisija ne spuša v kupcijske momente cele transakcije, temveč le v vprašanje ustavnosti in zakonitosti. V tej smeri je komisija zahtevala od zastopnika finančnega ministrstva več pojasnil. Vso nečedno zadevo spravi komisija pred parlament.

Gosposka zbornica.

Dunaj, 21. decembra. Gosposka zbornica je danes sprejela proračunski provizorij in potrdila Bienenrthove navedbe po § 14.

Rudniška nezgoda v Istri.

Pulj, 22. dec. Iz Labinja poročajo, da se je zgodila v odnotnem rudniku velika rudniška nezgoda. Dinamične mine so predčasno eksplodirale in uzele velik ogenj, ki je zajel pet delavcev. Delavci so dobili hude opekline; trije so že umrli, dva se borita s smrtjo.

Viharji v ogrski zbornici.

Budimpešta, 21. decembra. Zoper preozko tolmačenje poslovnika po predsedniku Navayju je opozicija danes hrupno ugovarjala. Vihar se je končno poleg, ko so opozicionalni voditelji izjavili, da ne dvomijo o poštenosti veri predsednika in da le odklanjajo način njegove interpretacije.

Reforma rimskega brevira.

Rim, 22. decembra. »Osservatore Romano« objavlja z 2. novembrom 1911 datirano apostolsko konstitucijo o reformi brevirja. Konstitucija na novo razporeja v psaltru obsežne psalme, da se omogoči duhovnikom redno čitanje vseh psalmov tekom tedna. Reforma, ki jo je izdelala posebna, od papeža postavljena komisija, stopi v veljavo s 1. januarjem 1913; dotlej se mora vsak duhovnik omisliti novi brevir, ki izide v vatikanski tiskarni.

Hrup v luksemburški zbornici.

Luksemburg, 21. decembra. Klerikalnega poslanca Pruem, ki je nedavno nesramno žalil socialno-demokratsko stranko, je socialist Mark med govorom apostrofiral z medklicom: Tat! V zbornici je nastal velikanski hrup; malo je manjkalo da se niso poslanci dejansko sprijeli in predsednik je moral sejo prekiniti. Po seji je sin klerikalca Pruema zahrbtno z bičem napadel socialističnega poslanca Welterja in Marka.

— **Odobritev maročanske pogodbe v francoskem parlamentu.**

Pariz, 21. dec. Zbornica je odobrila francosko-nemško maročansko pogodbo s 393 proti 96 glasovom.

Stavka na Angleškem.

London, 22. decembra. Zaradi dveh delavcev v predilnici v Accingtonu, ki se ni sta hotela pridružiti strokovni organizaciji, je organizirano delavstvo v tisti tovarni ustavilo delo. Podjetniki groze s splošnim izporom v Lancashire.

Protiaustrijske demonstracije v Kijevu.

Peterburg, 22. dec. V Kijevu je priredila velika ljudska množica pod vodstvom študentov ruske duhovniške akademije demonstracije pred avstroogrijskim konzulatom. Polepse so obmetavali s kamenjem. Prijeli so več demonstrantov.

Razpust parobrodne trupe.

New-York, 22. dec. V procesu, ki ga je naperila vlada zoper parobrodni trust, je zvezno sodišče odbilo vse ugovore hamburško-ameriške črte in drugih parobrodnih podjetij.

New-York, 22. dec. Sklep sodišča v procesu zoper atlantske parobrodne linije odloča le o kompetenci ameriških sodišč. Sklep sodišča priznava to kompetenco; udeležene parobrodne firme so vložile rekurz.

Položaj v Turčiji.

Sprememba ustave.

Carigrad, 22. dec. Parlamentarni odsek je končal razpravo o spremembi člena 35 ustave. Odsek je sprejel izpreminjevalne predloge, da sultan lahko odgodi zbornico na tri mesece in da se mora sniti v slučaju razpustitve nova zbornica tekom treh mesecev.

Vzmemirjive vesti.

Carigrad, 22. dec. Vlada je dala pomnožiti vojaštvo v Carigradu, ker se boji nemirov vsled hudega boja med reakcionarnimi mladoturki in liberalnimi elementi. Krožijo vesti, da so se pojavile sovražnosti med mornariško upravo in mlado-turškim odborom.

Hujkanje črnogorske duhovščine.

Solun, 22. dec. Med Malisore so prišli črnogorski duhovniki, da nahajajo prebivalstvo k novemu upor zoper Turčijo. Ko so jih krajevne oblasti prijele, so se izgovarjali, da dajejo Malisorem samo verski (?) pouk. Oblasti so si izposlovale od osrednjih uradov posebne odredbe proti agitatorjem v talarju.

Solum v angleški posesti.

Okupiranje Soluma.

Pariz, 22. dec. Agence Havas poroča iz Kaira: Egiptovske čete so zasedle Solum.

Turški pogoji.

Carigrad, 22. dec. Iz poučenega vira poročajo, da je stavila porta za odstopev Soluma na Angleške naslednje pogoje: 1. Dobrohotna nevtiralnost Angleške ob egiptovski meji. 2. Angleška za brani slehruo italijansko akcijo v arhipelu. 3. Angleška obljubi svoje sodelovanje pri ohrani balkanskega miru. Veliki vezir upa, da Angleška sprejme te pogoje in potem bo Tučiji možno, da nadaljuje vojno stem vedjo silo in prisili Italijo k priznanju znanih mirovnih pogojev: Bengazi ostane turška pokrajina, Tripolis pa bo pod italijansko upravo, a pod turško vrhovno oblastjo. Angleška na te pogoje doslej še ni oficijelno odgovorila.

Rusija in Perzija.

Zmaga kabineta.

Teheran, 22. dec. Splošno tidijo, da je izvojeval perzijski kabinet veliko zmago nad svojimi političnimi nasprotniki. Medžli je sprejel v svoji seji, ki je trajala od 8. zvečer do polnoči predlog, naj se izvoli komisija petih poslancev, ki bo vzela v pretres zahteve ruskega ultimata. Predlog je obveljal z 39 proti 19 glasovom, dva člana sta se vzdržala glasovanja.

Rusko prodiranje.

Peterburg, 22. dec. „Rieč“ poroča iz zanesljivega vira, da prično prodirati danes ruske čete iz Kazvina proti Teheranu, ako ne sprejme perzijska vlada ruskega ultimata.

Odgovorni urednik Fran Bartl

Izdaja in zalaga založba Zarje

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Zahvala.

Vsem, ki so z denarnimi prispevki, lepimi darili ali pa na drug način pripomogli k do-
bremu uspehu božičnice, ki se je vršila dne 17. t m., izreka podpisani odbor tem potom svojo presrečno zahvalo s prošnjo, da bi ohranili družstvu tudi v bodoče svojo naklonjenost.

V Ljubljani, dne 20. decembra 1911.

Odbor dobrodelnega društva tiskarjev na Kranjskem.

Tobakarne ozir. prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Magnolo, ulica Belvedere

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boccacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Kupujte „Zarjo“

Prevzetje in priporočilo

Podpisani v ljudo naznanja, da je prevzel dobro znano

gostilno pri Štirnu

v Sp. Šiški, Celovška cesta 22.

Točil bo pristna vina in sveže pivo iz pivovarne Göss ter postregel z dobrimi gorkimi in mrzlimi jedili.

Za obilen obisk se priporoča

Alojzij Zorčič

posestnik in gostilničar
v Sp. Šiški.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Franciškanska ulica 8

..... r. z. z o. z.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za
.. shode in veselice. ..

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur,
.. muzikalij itd. ..

Stereotipija. Litografija.

.. Kavarna ..

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

.. se priporoča. ..

GRAMOFONE

najboljše vrste po najnižji ceni avtomatične, posebno za gostilničarje pripravne priporoča

Ivo Bajzelj

Ljubljana, Marije Terezije cesta št. 11 (Kollzei)

Ravnokar so došle naj-novejše slovenske plošče a K 3-50, 1000 igel K 2—.

Hotel Tratnik

„Zlata kaplja“

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 27

v bližini kolodvora.

Lepe zračne sobe. — Priznana fina kuhinja. — Izborne pijače. — Nizke cene.

Lepl gostilniški prostori in povsem na
.. novo urejeni velik senčnat vrt. ..

Jako zanimiv, zabaven in poučen list s slikami je slovenski

„Ilustrovani Tednik“

ki izhaja vsak petek ter stane četrtletno K 1.80.

Zahtevajte ga povsod! Naročite ga in inserirajte v njem!

Naslov: Slovenski Ilustrovani Tednik, Ljubljana

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne služabnike za navadno leto 1912

je izšel te dni. Koledar je izredno praktično sestavljen za vsakogar. Sezite po njem, dokler ne poide.

VSEBINA: Koledar in kalendarij. — Centralni sedeži strokovnih organizacij. — Kolkovna lestvica. — Poštni in brzojavni tarif. — Inozemske in domače denarne vrednosti. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Obsežnost Avstro-Ogrske in število prebivalstva. — Avstr. ustavne vlade. — Socialno-demokratski poslanci v avstrijskem državnem zboru (1911). — Glasovi slov. soc. demokratov pri državnozborni volitvi 1911 (skupaj). — Koliko glasov so dobile posamezne stranke v Avstriji pri državnozbornih volitvah (1907 in 1911). — Politiške in narodnostne skupine v avstr. državnem zboru po volitvah (1907 in 1911). — Kako se varujemo kolere. — Kakšno delo opravljajo naši zaupniki. — Kdo neki je železničarjem pomagal. — Priporočljive knjige in knjižice iz domačih založb. — Kultura in žensko gibanje. — Kje so delavci najslabše plačani. — Prof. I. T. Masaryk (slika). — 200 besed tujk in njih pomen. Beleške.

Cena trdo v platno vezanemu izvodu 1 K, po pošti 10 vin. več. — Organizacije dobe primeren popust. — Naroča se pri upravi „Zarje“ v Ljubljani.

Naročajte se na Zarjo!

J. BONČAR

valjčni mlin v Domžalah.

Zaloga v Ljubljani:

Poljanska cesta 19.

Zastopstvo in zaloga

.. v Gorici. ..

Priporočamo

ново trgovino

z manufak-

turnim

blagom

J. CIUHA
preje Jesih & Windischer

Ljubljana

Stari trg št. 1

(prej Bazar)

postaja elektr. železnice

! VESELO POROČILO !

posebno onim, ki se čutijo onemogle in slabotne.

Kri! In okusni zajtrk imatisti, ki ne pijejo drugega nego dr. pl. Trnkoczya sladni Zdravje! Čaj, ki ga imenijemo „Sladin“. Nasladno in redilno živilo prve vrste. —

50% prihranka!

Obenem senzacionalno bojkotno sredstvo proti živskemu oduštvu. Dobiva se povsod, tudi pri trgovcu. Zavoji 1/4 kg velja 50 h. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev. Glavna zaloga v petih lekarnah Trnkoczy:

Dunaj, Josefstädterstraße 20, Radetzkyplatz 4, Schönbrunnerstraße 109. — Gratec, Sackstraße 3, v Ljubljani, Kranjsko. — V lekarni Trnkoczy poleg rotovža v Ljubljani se tudi odda o zdravlja p. t. članom okr. bol. blag. v Ljubljani, bol. zav. c. kr. tob. tov. in bol. blag. juž. železnice.

Kavarna „CENTRAL“ Sv. Petra nasip 37, poleg jubilejskega mostu

danes in vsak dan KONCERT.

Začetek ob 8. uri zvečer.

S spoštovanjem

Vstopnina prosta.

Štefan Miholič, kavarnar.

Največje podjetje konfek. stroke je ogromna trgovina

O. Bernatovič

Ljubljana, Mestni trg šte. 5

katera ima že začetkom sezije

nad 30.000 kom. svežega blaga

po najnižjih cenah — in to:

nad 5000 kom. najfinjših oblek za gospode od K 8— naprej.
.. 2000 .. najfinjših površnikov, športnih in zimskih sukenj od K 16— naprej.
.. 3000 .. pelerin od K 4— naprej.
.. 2000 .. posamezn. filac in telovnikov od K 4— naprej.
.. 3000 .. oblek za dečke in otroke od K 4— naprej.
.. 15000 .. najmodernejše konfekcije za dame in deklice, jope in dolge paletot za dame od K 8— naprej. krila in bluze od K 2— naprej.

Solidna postrežba!

Priznana nizke cene

Del. glavica: **Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.** Rez. fond nad K 8.000.000. K 800.000.

Stritarjeva ulica šte. 2, (lastna hiša).

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dne vloge po čistih 4 1/2%.